

čevanje na javni šoli; ta prošnja se je poslala ministerstvu v razsojo. — Srenjski predstojnik je zahteval vnovič obravnavo pritožbe zoper nadučitelja, se je zavrglo. — S knjigarjem Ed. Hölzel-nom na Dunaji so se vnovič porazumevali zaradi stenskega zemljevida Kranjskega. — Prošnja glavnega učitelja od drugod za službo na učiteljsišču v Ljubljani, zatem pa prošnja družega, da bi se mu vštela tudi službena leta na ljudski in meščanski šoli, se je predložila ministerstvu. — Poučno knjigo za nauk o domovini bo del pisal glavni učitelj na ljub. učiteljsišču. — Privolilo se je, da sme za sedaj poldnevni nauk biti na dvorazr. ljud. šoli v Šentvidu. — Krajnemu šol. svetu se ni privolilo, da bi otroci iz treh vasi le po dvakrat na teden hodili v šolo. — Namesto c. k. nadzornika, ki je bil popred strokovnjak v okraj. šl. svetu, se je volil drug učitelj, temu se ni oporeklo. — Soseski v Zgornji Šiški in v Šentvidu ste se pritožili zoper razsodbo c. k. okraj. šl. sveta za Ljubljansko okolico zaradi podpornine učiteljski vdovi in dvema otrokoma, pritožba se je zavrgla. — Andreja Legata je pomnoženi krajni šol. svet in deželni odbor imenoval stalnega učitelja v Zagorji (Notranj.) in Franceta Fabijančiča v Bučki; bila sta umeščena. — Poročilo dež. nadzornika za hum. predmete o nadzorovanji gimnazije v Kočevju se je predložilo ministerstvu. — Konečno so se razrešile prošnje i. t. d.

— Šolske bukve ostanejo tudi v prihodnjem šolskem letu lè-te, kakor pretečeno leto (minist. ukaz). — Kaj bodo počeli sedaj učitelji, katerim ni jedna knjiga po volji in prav pisana. (Veliko kokodakanja, pa malo jajec, to je znamenje našega časa.)

### Pobirki, tu in tam.

*Zakaj letos ni bila velikanoč prvo nedeljo po pomladnji polni luni* (t. j. 9. aprila), ampak še le nedeljo potem 16. aprila. (Konec.)\* Pomladnja polna luna ali velikonočna meja se pa že od starodavnih časih ne prešteviluje po astronomiškimi tablah, katerih vsakdo ne razumeva, marveč po obvodu (ciklus) tako, da tudi nestrokovni to lahko razume. Srednja pot lune (sinodična) od ščepa do ščepa je 29 dni 12 ur 44 minut 29 sekund. Atenec Meton je že 423 let p. K. najdel, da 235 ščepov je s prav majhnim razločkom 19 solčnih let. Po tej Meton-ovi dobi, ki sta jo pozneje popravila nekoliko Kalip in Hiparh, so Gerki za dolgo časa zadost natančno preštevilili nastop polne lune, da so po nji vravnali leto, in praznike po luni. Po tej dobi, 19 solčnih let — imenovane »lunski krog«, so tudi Judje od 4. stoletja, ko so živeli v pregnanstvu, določevali leto (lunino), pa tudi velikonočni praznik.

Kristijanje so v prvih časih ali sami opazovali ali pa so preštevilili polno luno po obvodu, pozneje so patriarhi v Aleksandriji, ker je bila slavna matematiško-astronomiška šola, določevali čas velike noči, poglavitno po Metonovem krogu. Ob času Karola Velikega je zmagal aleksandriški velikanočni kanon in kristijanje so se vendar zedinili v tej stvari.

Ko je pa papež Gregor XIII. dal l. 1582 koledar popraviti, kar so izvršili Kalabrezec, Alojzij Liliij, nemški jezuit Clavij in Lah Ignacij Danti so sestavili z ozirom na najnovejše preiskave Kopernikove, kar se tiče dolgosti leta in sinodne lune pravilo prav ednostavno, pa zelo bistro, da se po obvodu preštevilijo dan v mesecu za pomladno luno na tisoč let ne gledè na uro in minuto, da nastopi polna luna.

»Zlata številka«, ki gre od 1 — 19, in ki zavisi od Metonovega ciklusa, potem pa »lunina epakta«, ki od njega zavisi, ki pove starost lune 1. januarja

\*) Glej l. 9. st. 144.

v letu, in poslednjič nedeljska čerka, ki se v 28 letih v ravno tisti versti zopet vrača, podaja prav lahko sredstvo, da se velikanoč izštevilijo. Številjenje po tem pravilu je pa, ako s tem primerjamo najnovejše preiskave, po izreku slavnega astronoma Delambre-a, toliko natančno, da je še le v 20.000 letih za 1 dan pomote.

Za leto 1876 se po tem ciklusu izštevilijo pomladnja polna luna v nedeljo 9. aprila, tedaj mora biti velikanoč 8 dni pozneje, to je bilo 16. aprila. Judje pa, ki o polni luni praznujejo veliko noč, so jo letos praznovali 9. aprila.

— *Morska ožina (Canal la Manche) med Francoskim in Angleškim.*  
Kdor se količkaj zave v zemljemanstvu in bere časnike, ve dobro, da mislijo med Francoskim in Angleškim pod morskim prelivom narediti predor — 200 čevljev globoko pod morskimi tlam. Predor ali tunel bi bil privzemši še vkope (Einschnitte) na obeh straneh dolg 50 kilometrov. Troški so preračunjeni na 100 milj. gl. — Manj znano pa vtegne biti, da je atlantiško morje tukaj prederlo v nemško morje še le v zgodovinskih časih, in da je bila poprej zemlja ožina od mesta Kalè na Francoskem do mesta Dover na Angleškem. To se je zgodilo l. 1031 pred Kr. in sicer na enkrat vsled silnega morskoga navala (Sturmfluth), vode so se potem valile po razdoru in zemljo na okoli čedalje bolj spodmakale in odnašale. —

V Obermüller-jevi knjigi »Hessenvölker« so dotične verste v 3. zvezku str. 351, 322 po besedi natisnjene. Tukaj jih podajamo s politiskimi spremembami vred, ki so nastale vsled tega preterganja med tedajnimi narodi, ki so stanovali tastran in onstran ožine. Kelti so imenovali to ožino »Casan tir eider« (pot k deželi nad vodo). Iz teh narodov je sestajalo veliko Hatsko-belgijsko kraljestvo, od kralja Artus-a in njegovih vitezov ve še sedaj ljudska pripovedka. Glavno mesto temu kraljestvu je bilo Suessones, sedanji Soissons (Soason), enako ime kakor Švic. Od tod je kraljeval pozneje Divitiak vsemu severnemu Francoskemu kakor Julij Cezar pripoveduje, kjer so stanovali keltski Hatti ali Belgi. Casan je bil veliko časa pred njim pretergan.

V 20. poglavju letopisov Gael-ag-a, ki govori od te dogodbe, se bere: Takrat je prihrula velika množica mož iz Aiomag-a (Libanon, Arameja na Sirkem) v Eisefine (otok Feničanov, od koder so Latinci izpeljali svojo Hispanio), ladije so šle mimo Breo-ceann-a (ogujenega predgorja, polatinčeno Brigantium, sedaj Firol, Ferrol, stražnice, kjer je v feniških časih namesto svetilnega stolpa gorel Balov ogenj), in deržale so se svojega pota, niti se niso odmaknile ne na levo, ne na desno. In sili so prišli iz Zgodana (Sidon, ribje mesto) v Galeog (Galicijo in Buaisce deželo Baskov) in Gaal-Sciot-je (galski ali galski lokostrelci ali Skitje in Gaalci (prišelci) od Buaisce so se pogodili z njimi (s hatskimi Feničarji namreč). In veliko Gaal-cev je stopilo v ladije od Feine (feniške) in so šli proti severu v ptujo deželo in so tam stanovali (t. j. na Irskem in v Angliji.)

In feniški kupčevalci so prinašali zaklade dražih reči, dosihmal skritih v duplinah zemeljskih (srebro in kositar iz rudnikov v Spaniji in Cornwallsu).

In ko je Ardfeair (kralj Galeag-ov) že vladal stirnajst okrogov let) 1031 pr. Kr. »tedaj so zalile vode silnega morja naj skrajnejše bregove Breo-tan-a (Britanije) in zemljo pretergavši so si naredile pot, popuščaje veliko razvalin ločenih od zemlje v sredi vode, in veliko je bilo število teh, katere je pogoltnil prepad — ah!»

Tedaj 1000 let p. K. je bilo veliko-hetsko ali hatsko kraljestvo Bel-

gijcev po velikem navalu atlanskega morja raztergano v dva dela, tako da je bilo odsihmal občevanje le mogoče po morji, tedaj le po belgijskih čolnarjih; vodja Hatov ali Katov Breac je pa že prišel v Traighti ali belgijsko Nizozemlje že l. 1500 pr. K., tedaj je bilo veliko-hatsko kraljestvo v zvezi z Anglijo 500 let; 1718 pr. K. je pa prišel Hat ali Nemedian Neamaid od Nilovega ustja, deželi Enemetianov, na Irsko.

Dokler je bila po suhem pot iz Galije v Anglijo niso mogle hatsko-feničanske ladje priti na ravnost v severno morje, narejati so mogle velik ovinek okoli Irske in Škocije. Tedaj so bili ti otoki naseljeni in so imeli feničarske postaje za ladje poprej, kakor belgijsko in rensko Nizozemje, ki je bilo za potjo po suhem ali za Casan-om. Kje, kakor tudi v današnje Hasijo so šle trume Hato-Fenicarjev še le v drugem navalu in sicer od vzhodnih bregov Anglije, kakor je tisto dokazano v imenovani knjigi »Hessenvölker« prav na drobno in zgodovinsko.

Dokler je bil še Casan, je bil del sedanje ožine, ki je nji na zapad, mirni zaliv, kjer so se ostrige nabirale. Imenoval se je pri starih ostriski zaliv (Sinus oestrymnicus). Gerška periegeta (potopisca n. pr. Dionizij, v. 283 in 284, in Avien, v. 416 govoriata tudi v temnih izrazih od tega velikega navala, po katerem so se vode velikega morja razlile čez belgiške pokrajine.

— *Ljudje na zemlji.* Statističen oddelek (biró) v Washingtonu ima zanimivo tabelo o številu ljudi na zemlji. Vseh ljudi na zemlji je 1,391.032.000. V Aziji jih je 798 miljn., Evropa jih ima 300  $\frac{1}{2}$  miljn., Afrika 203 miljn., Amerika 84  $\frac{1}{2}$  miljn., Avstralija in Polinezija 4  $\frac{1}{2}$  miljn. Derzave v Evropi so nastete tako-le: Rusko ima 71 miljn., nemško cesarstvo 41 miljn., Francosko 36 miljn., Avstro-Ogerska 36 miljn., Velika Britanija in Irsko 32 miljn., Italija blizu 27 miljn., Špansko 16  $\frac{1}{2}$  miljn. in Turčija 16 miljn. Druge dežele jih nimajo čez 5 miljn. V Aziji je Kitajska najbolj obljudena derzava na svetu, ki šteje 425 miljn., Hindostan jih ima 240 miljn., Japonsko 33 miljn., otoki pri vzhodni Indiji 30  $\frac{1}{2}$  miljn., Birma, Siam in daljna Zapadna Indija blizo 26 miljn., Azijska Turčija 13  $\frac{1}{2}$  miljn. in Azijska Rusija blizo 11 milijonov. V Avstraliji je 1,674,500 in na polineških otokih privzemši Novo Gvinejo in Novo Zelandijo 2,754,500 duš. V Afriki so pglavitni deli Zahodni Sudan in Srednje-Afrikanski okraj z 89 miljn.; Osrednji Sudan z 39 miljn., Južna Afrika z 20  $\frac{1}{4}$  miljn., dežela Gala in kraj vzhodno od Bele reke z 15 miljn., Samavli z 15 miljn., Egipet z 8  $\frac{1}{2}$  miljn., in Maroko z 6 miljn. V Ameriki je 2 tretjini prebivalcev na sever od Panamanske ožine; združene Amerikanske derzave imajo blizo 39 milijonov, Mehiko nad 9 miljn. in britiške provincije 4 miljn. prebivalcev. Vsega ljudstva v severni Ameriki je blizo 52 milijonov in v južni Ameriki 25  $\frac{1}{2}$  miljn. od teh ima Brazilija 10 miljn. Zahodno-indijski otoki imajo 4 miljn. in Osrednje amerikanske derzave ne čisto 3 miljn. prebivalcev. — Najbolj obljudeno mesto na svetu je London, ker ima 3,245.260 prebivalcev, Filadelfija s 574,022 (leta 1870) je 18. mesto kar se tiče ljudnatosti. Teh 18 mest po redu ima: London 3,245.260, Sutčan (Kitajsko) 2.000.000, Paris 1,831.792, Peking, 1,300.000, Čančav-fu 1.000.000, Hangčav-fu 1.000.000, Sinngton 1,000.000, Singnan-fu 1,000.000, Kanton 1,000.000, Novi Jork 942,292, Tientsin 900.000, Dunaj 834,284, Berlin 826.341, Hangkan 800.000, Čingta-fu 800.000, Kalkuta 794,645, Tokir, (Jeddo) 674.447 in Filadelfija 474.022. Mesta manjša od Filadelfije so po versti naslednja: Petrograd 667.963, Bombay 644.405, Moskva 611.970, Carijgrad 600.000, Glasgow 547.000, Liverpool 403.405 in Rio de Janeiro 420.000.

— „*Edinost*“ piše: V Trstu smo Slovenci med Scilo in Karibdo, med nemškutarijo in lahonstvom. Država ima svoji srednji šoli, gimnazijo in realko, z nemškim učnim jezikom, v katerih sta deželna jezika, namreč slovenski in italijanski, le izredna predmeta; mesto ali dežela pa ima svoje srednje šole z italijanskim učnim jezikom in z nemščino, učnim predmetom, v katerih pa o slovenščini nij ni duha ni sluha. Od obeh strani smo toraj Slovenci stiskani in zato se ne moremo navduševati ne za državne, še manj pa za mestne učilnice.

Po navadnem pravu morale bi v Trstu biti paralelne srednje šole z italijanskim in slovenskim učnim jezikom in nemščina naj bi se v njih predavala kot obligaten učni predmet. Trst je središče primorske dežele, v kateri sta le slovenščina in italijanščina prava deželna jezika; nemški jezik govoré le v mestih naseljeni Nemci, na katere pa ne bi se imelo toliko ozira jemati, ker sicer bi prav toliko z isto pravico smeli zahtevati tudi tu naseljeni Angleži, Francozi, Grki itd. Za Istro, kjer prevladuje hrvaško narečje, naj bi se gimnazija v Pazinu prestrojila v hrvaško učilnico.

— Ministerstvo kmetijstva je dovolilo kranjski kmetijski družbi med drugim tudi podpore za verte ljudskih šol. Prošnjo mora narediti krajni šolski svet in dokazati potrebo tega, česar prosi, a poterditi jo more predstojnik tiste kmetijske podružnice, v kateri prošnjik stanuje, sicer se prošnja ne sprejema. Prošnje se pošiljajo glavnemu odboru c. k. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

— *Šolsko obiskovanje v Ljubljani l. 1876.* — Za šolo godnih dečkov je 1372. — V I. mestno šolo jih hodi 305; a v II. 507, in v šolo na Mahu 35; na vadnico 141, v evangeljsko šolo 54, v Waltherjev zavod 37, v Zollerndorfov 12, v detišnico 10, v šolo pri predilnici 6, 2 v Rehnov, 2 v Eklnov zavod, 8 se jih doma podučuje; v realko jih hodi 114, v gimnazijo 79, v obertnijsko pripravljavnico 18, 13 v kupčijsko in obertnijsko šolo, 15 v vnanje šole. Zarad bolezní se jih ne podučuje 6, nepodučljivih je 6; najti niso mogli dečkov za šolo 2. — Dekličev za šolo godnih je 1232. V mestno deklisko ljudsko šolo jih hodi 168, na Mah 31, na žensko vadnico 102, v nunsko šolo 682, v evangeljsko šolo 35, v Zollerndorfov zavod 36, v Huthov 36, v Rehnov 25, v predilnično šolo 18, v detišnico 10, v Ekelnov zavod 3, v vnanje šole 16, doma se jih podučuje 35. Zarad bolezní se jih ne podučuje 6, nepodučljivih je 6, najti niso mogli 4. —

— V šolski odsek ljubljanskega srenjskega odbora so bili v seji 24. p. m. voljeni p. i. g. g.: Dežman, Kaltenegger (pervomest. namestovalec), Keesbacher, Muhr, Pirker, dr. Schaffer, dr. Supan (pervomestnik), pl. Čuber.

### Razpisi učiteljskih služeb.

**Na Kranjskem.** Na Irazredni šoli v Sorici in Zalilogu učit. služba z l. p. 400 gl. in stanovanjem; v Poljanah nad Škofjokolo učit. služba 450 gl. in stanovanje, na 4razredni lj. šoli v Terziču učit. služba 400 gl. Prošnje pri dotičnem kraj. sl. svetu do 10. junija t. l.

### Premembe pri učiteljstvu.

Na c. k. učiteljišču namestuje g. profesorja Linhartta, ki je šel na kmetijsko šolo g. Jožef Zupančič, kand. gimn. učilnic. G. Andrej Legat, poprej začasno sedaj stalno v Zagorji (Notranj.), a g. France Fabijančič v Bučki.